

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

KEHOP 4.3.0.
A GERCSE MINTATERÜLET BEMUTATÁSA
HELYI TÁJKARAKTER-TÍPUSAINAK ÉS -TERÜLETEINEK
AZONOSÍTÁSA ÉS LEHATÁROLÁSA

tájkarakter
a természet arca!

Lechner Tudásközpont
Agrárminisztérium
Soproni Egyetem
Debreceni Egyetem
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

A Gerecse tájkarakter-elemzése
2021. 06. 10. 10:45

Dr. Jombach Sándor, Keszthelyi Ákos Bence
Ormos Imre Alapítvány / MATE, Tájépítészeti,
Településtervezési és Diszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
sandor.jombach@gmail.com

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

KEHOP 4.3.0.
TÁJKARAKTER KUTATÁS
MINTATERÜLETI EREDMÉNYEK ISMERTETÉSE - GERCSE

A MŰSZERTANI MUNKÁT SEGÍTŐ SZAKÉRTŐK (LECHNER TUDÁSKÖZPONT TERÜLETI, ÉPÍTÉSZETI ÉS INFORMATIKAI NONPROFIT KFT.)

SZAKMAI TÉMAVEZETŐ		
Dr. Konkoly-Gyuró Éva	tájépítész	
Csöszai Mónika	tájépítész	
Göncz Annamária	tájépítész	
Kas Dániel	geográfus	
Dr. Konkoly-Gyuró Éva	tájépítész	
Dr. Lehoczki Róbert	térinformatikai szakértő	
Pataki Róbert	térinformatikai szakértő	
Dr. Petrik Ottó	térinformatikai szakértő	
Körömdi Katalin	tájépítész	
Sain Mátyas	tájépítész	
Schneller Krisztián	környezetgazd. agrármérnök, térinformatikai szakmérnök	
Teleki Mónika	tájépítész	
Vaszőcsik Vilja	tájépítész	

A TANULMÁNY SZERZŐI (ORMOS IMRE ALAPÍTVÁNY)

Dr. Boromisza Zsombor	tájépítész
Dr. Jombach Sándor	tájépítész
Erdei Tímea	tájépítész
Keszthelyi Ákos	tájépítész
Dr. Valánszki István	tájépítész
Máté Klaudia	tájépítész
Filipné dr. Kovács Krisztina	tájépítész
Dr. Kollányi László	tájépítész

A MEGALAPOZÓ TEREPI VIZSGÁLATOKBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK

Dr. Földi Zsófia	tájépítész
Gergely Attila	biológus
Hubayné Dr. Horváth Nóra	tájépítész
Dr. Illyés Zsuzsanna	tájépítész
Módosné Bugyi Ildikó	tájépítész
Nádasy László	tájépítész
Sándor Gábor	geográfus
Molnár Alíz Kinga	környezetgazdálkodási agrármérnök

Ormos Imre Alapítvány / MATE, Tájépítészeti,
Településtervezési és Diszkertészeti Intézet,
Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
Sandor.jombach@gmail.com

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

**A tájkarakter-elemzés lépései
a Gerecse mintaterületen**

- Tájkarakter téma jelentősége
- Gerecse mintaterület szerepe a projektben
- Tájkarakter-meghatározás a Gerecseben
- Értékek, változások, problémák / veszélyek a Gerecseben
- Célkitűzések és javaslatok

- **Eredmények hasznosítása országos szinten és a továbbiakban**
  - Tájkarakter-meghatározás (azonosítás, lehatárolás, leírás)
  - Tájkarakter-értékelés (helyi érintettek, szakértők, döntéshozók)
  - Táj minőségére vonatkozó célkitűzések meghatározása
  - A tájkarakter-elemzés eredményeinek közigazgatási alkalmazhatósága

TÁJKARAKTER

A pusztamaróti pihenőhely a Gerecse lábainál

A tájalkotó elemek elkülöníthető, felismerhető, konzisztens **mintázata**, amely az egyik tájat megkülönbözteti a másiktól (Swanwick C. et al 2002. pp.8.)

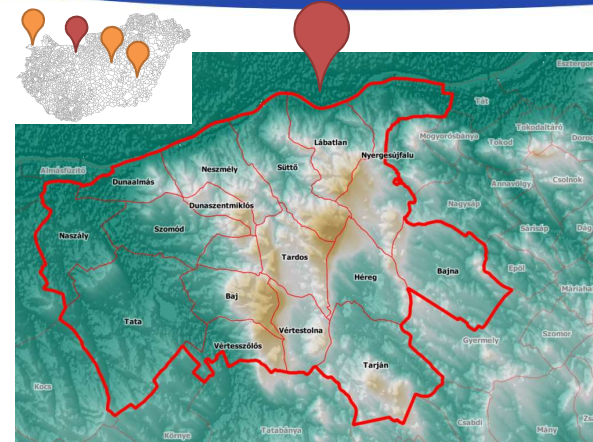
A természeti és az antropogén tájalkotó elemek elkülöníthető, felismerhető, konzisztens **rendszeréből**, sajátos együtteseiből kialakult **jellemzők összessége**, amely a tájakat egyedivé, megkülönböztethetővé teszi (Konkoly-Gyuró É. 2013)

TÁJVÁLTOZÁSI TENDENCIÁK EURÓPÁBAN

- **Beépített terület növekedése** (települések terjeszkedése, ipari, logisztikai és kereskedelmi létesítmények)
- **Épített vonalas létesítmények** (autópályák, vasútvonalak, energia és hírközlési létesítmények)
- **Erművek megjelenése** (szél, víz, atom, bioenergia erművek)
- **„Elhasznált” tájak gyarapodása** (hulladéklerakók, bányák, felhagyott mezőgazdasági területek)
- **Bioenergia ültetvények** (erdő, gabona, fűvek)
- **Legelőterületek csökkenése** (legelő állatok eltűnése, géppel kaszált területek növekedése)
- **A klímaváltozás hatásai** (gleccserek eltűnése, szélsőséges jelenségek, szárazság)
- **Élőhely-rehabilitációk** eredményei (vizenyős és félttermészetes területek növekedése)
- Idegforgalmi célpontok, **üdülőhelyek** átalakulása (kaland- és wellness-parkok, tömeg- / falusi turizmus)
- **Városkörnyéki zöldfelületek** szerepének növekedése (zöld öv, zöldút, parkerdők)
- **Városi parkok**, települési főterek növekvő szerepe (többfunkciós parkok, terek)

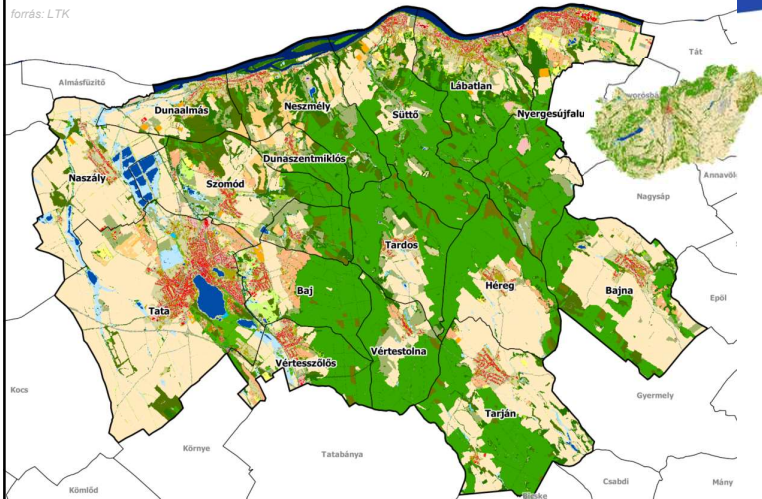
LEAHATÁROLÁS, GERCSE MINTATERÜLET

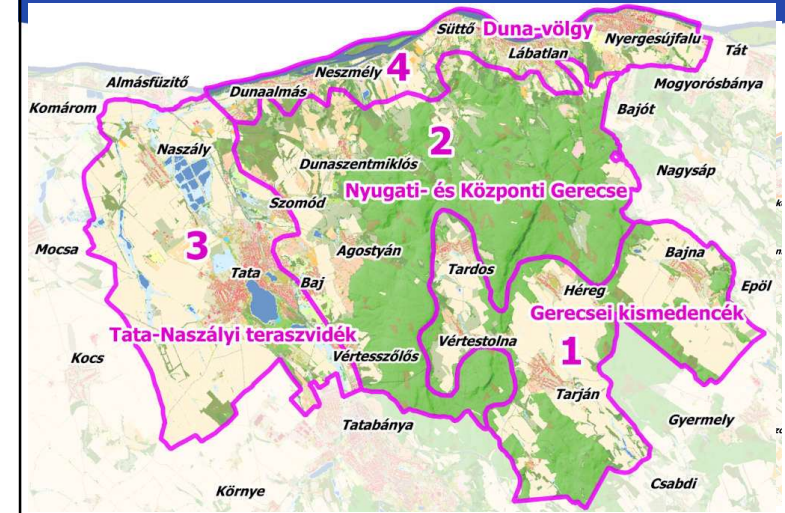
Alapadat forrás: SRTM domborzatmodell

ÖKOSZISZTÉMA ALAPTÉRKÉP

forrás: LTK

NEGY SAJÁTOS, EGYEDI KARAKTER - TÁJEGYSÉG A GERCSE MINTATERÜLETEN BELÜL

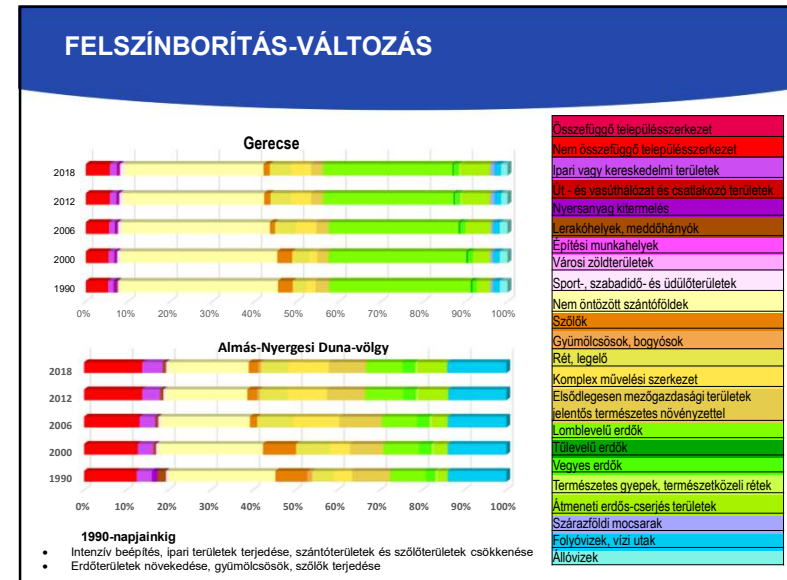
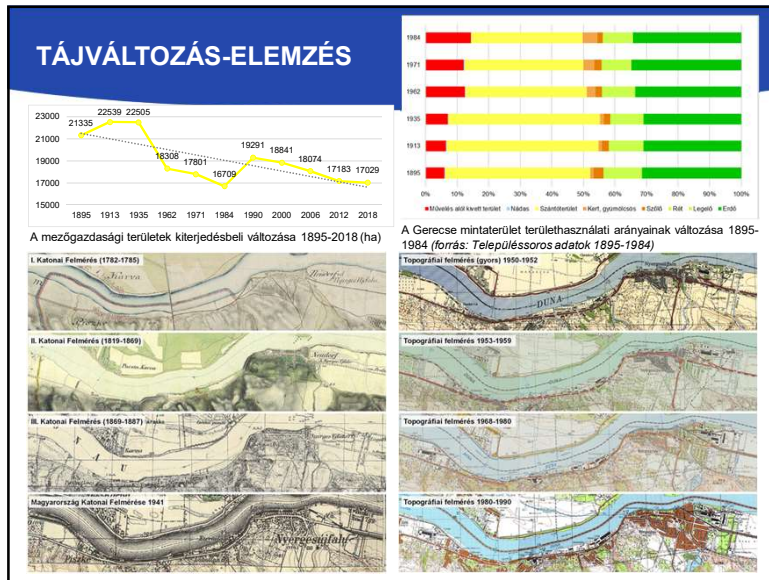
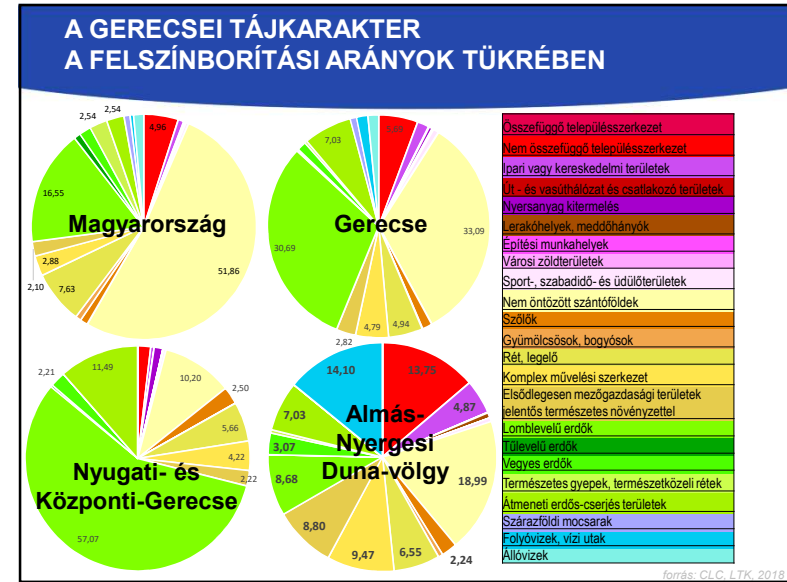
NÉGY TÁJEGYSÉG A GERECSÉBEN

1. Gerecsesi kismenedécs
(Vértesszőlő, Héreg, Tardos, Tarján, Bajna)

2. Nyugati- és Központi Gerecsé
(Agostyán, Baj, Szomód, Tardos, Dunaszentmiklós, Vértesszőlős és még sok település hegylevéli részei pl. Pusztamarót)

3. Tata-Naszályi teraszvidék
(Tata, Naszály, Szomód, Baj, Vértesszőlős)

4. Duna-völgy (Dunaalmás, Neszmély, Sütő, Lábatlan, Nyergesiújfalu)

MEZŐGAZDASÁG INTENZIFIKÁLÓDÁSA (SÖVÉNYKERT)

1960
<https://fortepan.hu/>

2015

VÁLTOZÁSOK

1934
<https://fortepan.hu/>

2018

TELEPÜLÉSPEREM ÁTALAKULÁSA

1965
<https://fortepan.hu/>

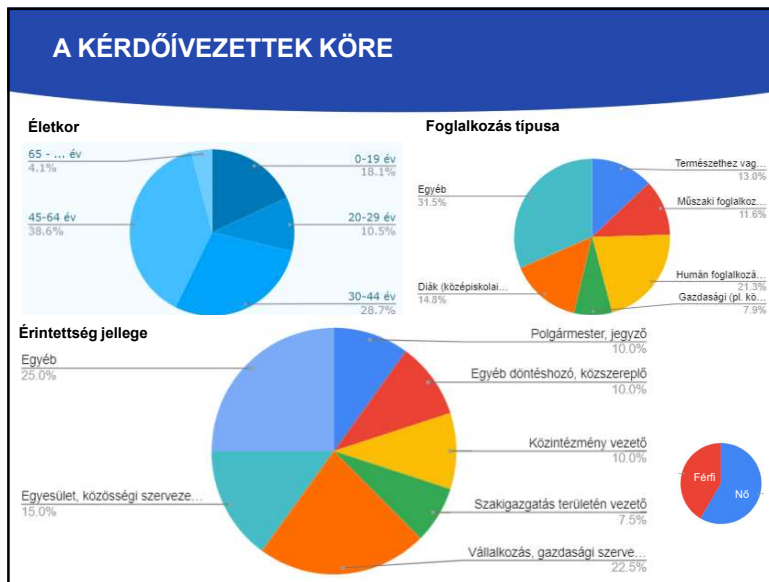
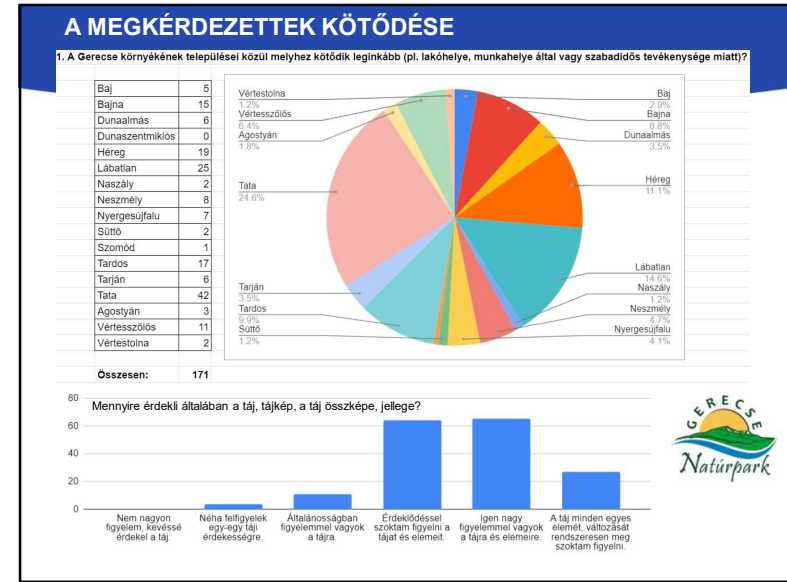
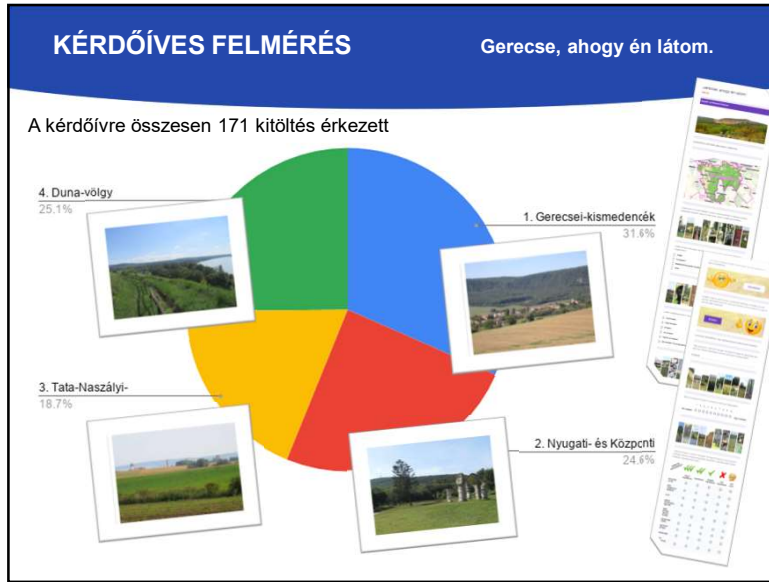
2020

SÜTTŐI MÉSZKŐBÁNYÁK

<https://24.hu/belfold/2013/12/04/a-suttoi-meszkovel-a-vilaghimv-fele/>
Szombathy_Sutto_1960

1960

2013

SZABADIDŐ

Milyen gyakran szokott időt tölteni az alábbi helyeken?

Teljes Gerecsében

	Nagyon gyakran (hetente)	Gyakran	Néha (évente)	Egyáltalán nem	Nem tudom	SUM
folypart	25	43	54	34	4	160
tópartok, horgásztavak, halastavak	21	48	60	28	4	161
nádas területek, láp-és mocsárrétek	7	21	66	58	8	160
belterületi közparkok, köztertek	15	70	51	21	2	159
pincehegyek, hegylábi szőlők, "zárttertek"	29	60	50	19	4	162
gyümölcsösök, szőlőterületek	24	37	60	34	5	160
silvikuvidéki erdők	25	37	67	29	2	160
hegyvidéki erdők	58	73	25	9	0	165
gyepek, tisztások	35	88	43	14	1	161
bányaterületek (felhagyott, működő)	11	40	47	55	10	163
Válaszdás aránya:						94.21

Nyugati- és Központi Gerecsében

	Nagyon gyakran (hetente)	Gyakran	Néha (évente)	Egyáltalán nem	Nem tudom	SUM
folypart	3	9	15	10	2	39
tópartok, horgásztavak, halastavak	3	9	15	10	2	39
nádas területek, láp-és mocsárrétek	1	8	17	12	1	39
belterületi közparkok, köztertek	1	15	13	9	1	39
pincehegyek, hegylábi szőlők, "zárttertek"	7	12	14	7	0	40
gyümölcsösök, szőlőterületek	4	8	13	14	0	39
silvikuvidéki erdők	6	6	19	7	1	39
hegyvidéki erdők	19	17	2	1	0	39
gyepek, tisztások	11	19	9	0	0	39
bányaterületek (felhagyott, működő)	4	12	11	12	0	39
Válaszdás aránya:						93.09

MEGHATÁROZÓ ELEMEL A TATA-NASZÁLYI TERASZVIDÉKEN

- Nagyon meghatározó:**
  - tavak, horgásztavak, halastavak,
  - kastélyok, várak, templomok
- Meghatározó:**
  - beépített területek,
  - hagyományos stílusú épületek,
  - Szántóföldek, kisvízfolyások

Tata-Naszályi-teraszvidék	Nagyon meghatározó	Meghatározó	Kevésbé meghatározó	Nem meghatározó	Nem tudom
domborzati formák	9	15	5	1	0
tavak, horgásztavak, halastavak	26	3	1	0	0
folók	3	12	8	6	0
patkok, kisvízfolyások, csatornák	7	15	7	1	0
nádas területek, vízenyós területek	8	13	8	0	0
gyepterületek (mezők)	7	13	7	1	1
szántóföldi területek	5	16	6	2	1
erdőterületek	9	12	6	2	1
szőlő-gyümölcsös, kertes területek	5	12	12	0	1
települési belterületek, beépített területek	9	16	4	0	0
hagyományos stílusú épületek	7	15	5	0	1
kastélyok, várak, templomok	19	5	5	0	0
infrastruktúra (pl. út, vasút, légvzetek, adótorony)	8	13	6	1	1
bányák (akár működő, akár egykori, felhagyott)	2	5	14	5	2
ipari-gazdasági, kereskedelmi területek	4	9	11	4	1

MEGHATÁROZÓ ELEMEL AZ ALMÁS-NYERGESI DUNA-VÖLGYBEN

- Nagyon meghatározó:**
  - domborzati formák,
  - erdőterületek
  - szántóföldi területek
- Meghatározó:**
  - gyepek,
  - belterületek,
  - templomok,
  - bányák

A természetvédelemben dolgozók számára a következő meghatározó az élellet elemek (infrastruktúra)

Gerecsai-kismencedék	Nagyon meghatározó	Meghatározó	Kevésbé meghatározó	Nem meghatározó	Nem tudom
domborzati formák	40	14	0	0	0
tavak, horgásztavak, halastavak	7	16	21	6	0
folók	4	7	12	26	0
patkok, kisvízfolyások, csatornák	6	21	20	4	0
nádas területek, vízenyós területek	5	8	23	14	1
gyepterületek (mezők)	10	26	11	5	0
szántóföldi területek	20	24	8	1	0
erdőterületek	44	9	0	1	0
szőlő-gyümölcsös, kertes területek	14	24	12	2	1
települési belterületek, beépített területek	10	28	13	1	0
hagyományos stílusú épületek	7	20	24	1	0
kastélyok, várak, templomok	14	18	15	5	0
infrastruktúra (pl. út, vasút, légvzetek, adótorony)	7	13	20	10	1
bányák (akár működő, akár egykori, felhagyott)	10	23	12	6	0
ipari-gazdasági, kereskedelmi területek	4	13	23	11	0

KÉRDŐÍV ALAPJÁN: ÉRTÉKEK

	Nagyon értékesek	Értékesek	Kissé értékesek	Nem értékesek	Nem tudom
természetes élővilág	143	20	0	0	0
erdei tisztások	107	51	3	1	1
hegyvidéki lombos erdők	125	32	4	1	1
természetes erdők	115	42	6	0	0
tájképek, látványok (pl. kilátóhelyeken)	116	40	4	0	1
barlangok, víznyelők	112	41	5	3	2
túraútvonalak, pihenőhelyek	98	55	10	0	2
szklák, szklakibővítések	98	54	8	2	2
kilátók, kilátóhelyek	94	55	12	1	1
fából készült erdei létesítmények (pihenőhelyek, táblák)	59	85	17	2	2
kastélyok, várak	101	43	12	3	2
bemutatóhelyek, lanósványok	89	55	17	1	1
templomok, kápolnák	94	47	15	0	0
keresztek, szobrok, emlékek	82	56	1	0	0
őszi kikericses rétek	92	45	1	0	0
kis tavak, apró vízfelületek	67	68	2	0	0
kerékpárutak	74	61	2	0	0
tardosi vörös mészkő építvány	80	52	0	0	0
borospincék, prészázak	55	74	0	0	0
fazorok, kettős fazorok	55	74	0	0	0
szabadon megközelíthető folypart	77	50	0	0	0
folymenti értéi erdők	81	46	0	0	0
süttői fehér mészkő építvány	68	59	0	0	0
hagyásfás legelők	62	63	0	0	0
hagyományos, falusias beépítés	63	62	29	0	0

KÉRDŐÍV ALAPJÁN: VÁLTOZÁSOK

VÁLTOZÁSOK

	Igen, érzékelttem	Talán érzékelttem	Nem érzékelttem	Nem tudom
• Úthálózat, útburkolat romlása	111	51	17	7
• Gépjárműforgalom növekedése	112	32	8	3
• A kerékpárút-hálózat és pihenőhelyeinek megépítése	82	39	31	3
• Útmenti fasorok eltűnése	75	44	28	8
• Vízpart használatának növekedése (sport, horgászat, fürdőzés, pihenés céljából)	66	51	27	11
• Túraút-hálózat és pihenőhely létesítése	64	53	29	7
• Természeti értékek pusztulása, eltűnése	71	45	33	5
• Települések terjeszkedése	75	41	32	5
• Épített értékek pusztulása, eltűnése	60	49	38	7
• A helyi klíma megváltozása	62	47	34	11
• Vízpart mentén beépítés terjedése (üdülők, lakóházak)	47	60	59	24
• A táj átalakulásával nyert új látványok megtapasztalása	41	63	41	7
• Úthálózat fejlesztése, útburkolat javítása	44	59	43	8
• Kistáblás szőlők, gyümölcsösök, kertek művelésének felhagyása	54	47	39	16
• Gyárak megjelenése, növekedése	64	33	49	7
• A táj régi hangulatának, nyugalmanak elvesztése	44	51	52	6
• Nagytáblás, gépesített szántóművelés terjedése	55	39	45	14
• Logisztikai központok, raktárak megjelenése, terjedése	55	38	53	7
• Kereskedelmi-szolgáltató létesítmények (nagy áruházak) terjedése	62	29	55	6
• Gyepterületek cserjésedése, erdősödése	53	38	49	14
• Települési zöldfelületek létesítése, fejlesztése	32	58	55	8
• Legeltetés csökkenése	57	32	52	12
• Az élővilág sokféleségének csökkenése	54	35	53	11

KÉRDŐÍV ALAPJÁN: PROBLÉMÁK

PROBLÉMÁK

	Komoly probléma	Probléma	Kis probléma	Nem probléma	Nem tudom
• Illegális személtelakás	123	20	1	0	2
• Zajártalom, légszennyezettség, bűz	98	29	20	5	2
• Talajerózió, talajromlás, talajlehorlás	69	53	15	2	12
• Az élővilág sokféleségének csökkenése	79	43	11	11	8
• Épített örökség nincs megfelelő kezelés alatt	48	66	23	10	6
• A táj régi hangulatának, nyugalmanak elvesztése	62	51	25	12	3
• A helyi klíma megváltozása	60	53	15	12	13
• Felhagyott, bolygatott, rendezetlen területek	42	65	26	12	8
• Kerékpárút-hálózat és pihenőhelyeinek kiépítetlensége	54	52	33	14	2
• Erdősávok hiánya a mezőgazdasági tájban	52	53	24	11	10
• Tarvágások erdőművelés, túraút közelében	56	45	27	12	10
• Útmenti fasorok hiánya	44	57	33	16	2
• Kistáblás szőlőterületek, gyümölcsösök, kertek művelésének felhagyása	41	57	30	17	9
• Elektromos légvezetékek, terjedése	49	49	29	15	9
• Vízpart túlzott beépítése (üdülőhelyek, lakóházak)	60	36	27	23	6
• Feltáratlan, nem bemutatott értékek, látványok, tájértékek	32	64	38	13	5
• Gyárak megjelenése, növekedése	47	49	28	22	6
• Rendezetlen, burkolatlan földutak	52	43	34	20	3
• Vízparti pihenőhelyek, zöldfelületek hiánya	38	56	30	21	6
• Túraúthálózat, pihenőhelyek alacsony kiépítettsége	42	51	34	24	2
• Települési zöldfelületek, parkok hiánya	41	51	35	21	3
• Logisztikai központok, raktárak megjelenése, terjedése	45	47	31	22	7

KÉRDŐÍVBEN GYAKORI JAVASLATOK

- biodiverzitás megőrzése
- természet védelme
- erdős-fás területek védelme,
- erdőterületek növelése, idős fák védelme
- természetközeli erdőművelés,
- műszaki infrastruktúra fejlesztése
- táj védelme a túlzott beépítéstől,
- természetközeli tájrészletek megőrzése
- túraútvonalak, pihenőhelyek, kerékpárúthálózat fejlesztése

VITANAPOK, WORKSHOPOK, MŰHELY-BESZÉLGETÉSEK

KÖZÖSSÉGI TÉRKÉPEZÉS

KÖZÖSSÉGI TÉRKÉPEZÉS

- Hol ismeri legjobban a Gerecse környékét?
- Hol van a kedvenc helye?
- Melyek azok a helyek amelyeket nem kedvel?
- Hol vannak a Gerecse identitását őrző elemei?
- Hol tapasztalt változásokat nemrégiben?
- Hol érzi veszélyben a táj értékeit, sajátosságait?

SZAKMAI WORKSHOPOK

TEREPI FELMÉRÉS, JEGYZŐKÖNYVEZÉS, DOKUMENTÁCIÓ

Jellemzés, leírás

Víz és növényborítottság

Épített elemek jellemzői

Látványjellemzők és harmónia

Benyomás, állapot és változás jellemzői

TATAI FÉNYES TANÖSVÉNY

FÉNYES-FORRÁS TANÖSVÉNY
Tata

VIGYÁZAT, LÁTERDŐ!
... a vízparton...
FIGYELMI
... a vízparton...
ACHTUNNI!
WHISTLES-FUL DARS.

KITÖLTÖTT TEREPI JEGYZŐKÖNYV A TATAI FÉNYES-FORRÁS TANÖSVÉNY KILÁTÓJÁBÓL

Terepfelvételei jegyzőkönyv

Nézőpont neve, sorozama:	15-60	Felvételező:	15
Hejyészín (település, utca, jelleg zetes)	Fényes forrás, kútak	Dátum, időpont, időjárás:	2021. 05. 15 Vas
hejyészínközeli tereppont:	Fényes forrás, kútak	Felvételei tánya:	99m-Dz-K
GPS koordináták:	N: 47.66637 E: 18.306819	Tszf. magasság:	150
Fókusz azonosítói:		Vízrajz:	
Domborzat	Mesterséges felezínformák	Vízrajz	
szik (alföl, kőszak)	medence/völgy	teraszok (mg.)	paták
hullámos	hegy	külszín fejtes	mesztereges lö
szarhabnyarab	egyeb	meddőhányó, depozice	csatlona
ÉPÜLETEK	ÉPTÉSI ANYAGOK	ÖRÖKSÉG	INFRASTRUKTÚRA
magasbérak	teglavalkott	lakóépületek/parasztházak	út
modem lakóépületek	beton	középületek	vasút
törtemlési épületek	fa	emlékmű, szobor	gyalogút
családi ház	kerám	templom	teréptárol
gazdasági épületek	csertip	egyébati emék (feszülé/szobor)	asztal
tanya	páls	műgazdasági objektum	villanytorák/kandelláberek
kulturáli építmény	egyeb	ipari objektum	sztráviy, tanya
gyűb		közkezesi építum	adórnyók
FELSZABORÍTÁS ARÁNYA	%	Tábláment	közkezesek
vöröses lahtó terület	1	TÁBLÁHATÁROK	ERDŐFAS NÖVÉNYZET
fatársas, kerkvárosi lakott ter.		fényes	keretek
vörösi zölde, szabadjó ter.		fényes	fényes
ipari, közke és keresk. területek		fényes	fényes
szarabföldök		fényes	fényes
szökő, gyümölcsök, zérkek		fényes	fényes
gyepök		fényes	fényes
erdők	35	BANYA - KÜLSZÍN FEJTES	fényes
csertje(szó) területek		kopár külszín fejtes	fényes
ülvények		spontán gyepszó, csertje(szó)	fényes
cses területek	35	rézföld	fényes
rézföld	20	rézföld	fényes

A felsoroltakon túl egyéb tájlemek és jellemzők is beírhatók.
Felsősorban: 1 = látványteret csak fejezől 5%-nál pontossággal.
Értékelési tájlemek, jellemzők: jelölés bejelöléssel.

TATAI FÉNYES TANÖSVÉNY

KITÖLTÖTT TEREPI JEGYZŐKÖNYV A TATAI FÉNYES-FORRÁS TANÖSVÉNY KILÁTÓJÁBÓL

LÁTIVÁNY

LÉPTÉK:	közvetlen	(kís)	közepes
VIZUÁLIS DINAMIKAZARTSÁG	messze ényülő	szórányos	sávós
VÁLTOZATOSÁG	sztráti	nyitolt	(körtáhatárol)
TEXTÚRA	egymű	ménkeiben változatos	változatos
FORMA	síma	texturált	durva
MINTÁZAT	egymű	szögletes	trélt
SZN nem besipelt felszín	szabálymértani	szabálytalan/organikus	szórányos
SZN épületek/objektumok	bbőségében egyszínű	pasztel	színes/bszínű
HARMÓNIA	fehér	(pasztel)	színes/bszínű
EGYSÉGESÉG	(egyeses)	megszaktolt	szabdalt
CSENDEZ	(csendés)	(természet hangj)	erős mestereses zaj
VYUGORTASÁG	(szórányos)	bázis	mozgalmas
BIZTONSÁG	(biztonság)	biztonság	nyugtalan
BENYOMÁSTETSZÉS	egyhangj, líres	csillmes	kérdés
TÁJÁLLAPOT, VÁLTOZÁS	nem tozó/Áellamelen	semleges	vonzó
TERMÉSZETESÉG	(természetes)	(természetközeli)	átalakított
ÁLLAPOTGONDOZOTTÁG	teromított	elhanyagolt	közepes
RITKASÁG, EGYDÍBÉG	nem jellemző	egy-egy objektum:	különleges tájészletek
TÁJRÁMBÓLO ELEMÉK	nem jellemző	egy-egy objektum:	különleges tájészletek
FOVYAKATI BAN LEVŐ VÁLTOZÁS	nem jellemző	egy-egy objektum:	különleges tájészletek
VÉDELMI, TEREZSI, KEZELÉSI JAVASLAT	...		

Rövid összefoglaló leírás a fő tájképekről, jellemzőkről, a vonzerőkörrel és a zavaró tényezőkről
(domináns tájlemek, jellegzetes területrészek, kulcsjellemzők)

A táj jellemzői...
A táj jellemzői...
A táj jellemzői...

BÁNYAKÖRNYÉK

kavics   **agyag**   **mésző**   **vörös mésző**   **barnaszén**

Azonosítás és lehatárolás

Tájmozaik-egységek

Tájmozaik-egység neve: Horgásztó-környéki rekreációs tájmozaik-egység

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A tájmozaik-egységet a horgásztói lehetőségeket biztosító és szabaddá előtérítésre alkalmas környezete határozza meg. A tóparton a gyepek és nádas területek mellett horgásztótelepek és horgászbudák sorakoznak, melyek mérete, formája, anyaghasználatát, elhelyezkedése, színe meghatározó, is vannak idegenforgalmi jelentőséget, pihenőhelyek, vendéglátóhelyek, sportolási lehetőségek adják.

pl. Rómái-tó (Agostyán-Szomód) Bakodói-tó (Szomód), Malom-völgy-tó (Tardos) Tárjai halastó (Tárjai), Nyergesi halastavak (Nyergesi-falu) Dertő-tó, Kis Kacsás-tó (Tata) Nagy Kacsás-tó (Verebeszók).

Jellemző példát ortofotón

Kulcsjellemzők

- nyílt vízfelület, telepített halak
- horgásztótelepek és horgászházak
- keskeny szélességű földutak
- padok és pihenőhelyek
- információs táblák
- időszakos étkezési szolgáltatások (búfó, söröző)
- közeli sportolási lehetőségek, mesterségesen kialakított és karbantartott nádas partszakasz
- domináló nádas, fűzék, nyarak, szomorúfűz

Típusos terepi megjelenés (fényképen)

...tóparton vagy közelében horgásztótelepek és horgászbudák sorakoznak, melyek mérete, formája, anyaghasználatát, elhelyezkedése, színe meghatározó...

...időszakos étkezési szolgáltatások, szabaddá előtérítésre, sportolásra alkalmas környezet...

...padok, pihenőhelyek, információs táblák

...domináló nádas, fűzék, nyarak, szomorúfűz

TÁJKARAKTER TÍPUSOK ÉS TÁJKARAKTER TERÜLETEK

- A **tájkarakter-területeknek** sajátos, **egyéni karakterük, identitásuk** van akkor is, ha ugyanazok az általános természetföldrajzi jellemzőjük, és általában **egyedi helynevet** viselnek.

Öreg-tó

Pisznice

- A **tájkarakter-típusok** a Föld számos vidékén, több kontinensen, vagy ország részben előfordulhatnak, de bárhol legyenek, mindent **ugyanazokat a főbb jellegzetességeket** hordozzák.

Tóvidék

Bányavidék

TÁJKARAKTER-TERÜLETEK

TÁJKARAKTER-ALTÍPUSOK

KISTÁJ SZINTEN A GERECSE TÉRSÉGÉBEN

040 - Erdő-vidománás, természetközeli folyótaj
050 - Erdő-vidománás, folyóparti rekreációs táj
010 - Tavi táj jelentős nyílt vízfelülettel multifunkciós zöldfelülettel
020 - Tavi táj jelentős nyílt vízfelülettel, természetközeli parti sávval
140 - Ipari-kereskedelmi táj vízparton
280 - Agglomeráló, urbanus települési táj folyó mentén
285 - Agglomeráló, urbanus települési táj tóparton
290 - Agglomeráló települési táj hegységperemen
310 - Agglomeráló kertes települési táj hegységperemen
275 - Rurális települési táj síkságon
276 - Rurális települési táj medencében
070 - Szőlődomináns, nagytáblas hegységperemi táj
080 - Szőlő-kertdomináns, kisparcellás hegységperemi táj

170 - Erdődomináns, természetközeli, homogén középhegységi táj szikla-meredélyekkel
160 - Erdődomináns, természetközeli, homogén hegységperemi táj kisvízfolyás-völgyekkel
260 - Gyepdomináns, természetközeli dombos és hegységperemi táj
250 - Gyep-szántómozaikos, zárt medencetaj
200 - Szántómevelésű homogén hullámos síksági táj
210 - Szántómevelésű homogén medencetaj
220 - Szántómevelésű mozaikos síksági táj
245 - Szántódomináns, mozaikos dombos táj
310 - Változatos felszínborítású hegységperemi táj bányaterületekkel
320 - Változatos felszínborítású síksági táj vízthasú területekkel
330 - Változatos felszínborítású hegységperemi táj kistelepüléssel

Azonosítás és lehatárolás

Tájkarakter típus neve: *A tájkarakter típus megnevezése*

Mintaterületi előfordulás
A fotó színével készített jelmezgyaraktól

Leírás
A tájkarakter típus leírása néhány rövid mondatban. Megemlíti az alkotó elemeket, elemegységeket, tájszavakat, tájmozaik-egységeket amelyek az adott típust alkotják.

Jellemző példa ortofotón
Egy jellegzetes légténykép a típus egy felirattal

Leírás (fényképen)
Egy jellegzetes terepi fénykép a típusról

Kulcsjellemzők

- egy elemtípus
- egy sajátosság
- egy típusú folyamat
- egy meghatározó jellemző stb.

Európai Táj Egyezmény
ETS No. 176 6. cikk, C.
SZÁMBAVÉTEL ÉS ÉRTÉKELÉS
2007. évi CXI. törvény

Az aláíró ország:

- **számba veszi**, meghatározza területén található tájakat
- **elemzi jellemző vonásaikat**,

Megnevezés, Lehatárolás, Térképes és fényképes illusztrációk

Azonosítás és lehatárolás

Tájkarakter-altípus neve: *Kisparcellás szőlő-kert-mozaik hegy- vagy domboldalban*

Mintaterületi előfordulás

Leírás
A tájkarakter-altípus jellemzője a hegylábai lejtőn vagy lankás dombokon található kisparcellás szerkezetben gondozott szőlő és kert változatos mozaikja. Egykori hagyományos, kézi művelésű szőlőhegy vagy szőlődomb, pincékkel, gyümölcsösökkel, haszon- vagy pihenő-kertekkel. Keskeny földutak és kerítések dominálnak. A szőlősorok távolsága kicsi. A padok, ékezőnyalvak esetében fűként az egyéni kialakítás meghatározó. Kedvező káltság nyílik a területről a környező síkvidéki területekre.

Jellemző példa ortofotón

Leírás (fényképen)
A tájkarakter-altípus jellemzője a hegylábai lejtőn vagy lankás dombokon található kisparcellás szerkezetben gondozott szőlő és kert változatos mozaikja. Egykori hagyományos, kézi művelésű szőlőhegy vagy szőlődomb, pincékkel, gyümölcsösökkel, haszon- vagy pihenő-kertekkel. Keskeny földutak és kerítések dominálnak. A szőlősorok távolsága kicsi. A padok, ékezőnyalvak esetében fűként az egyéni kialakítás meghatározó. Kedvező káltság nyílik a területről a környező síkvidéki területekre.

Kulcsjellemzők

- egy irányba lejtő domboldal
- kedvező káltság lehetőségek a lejtés irányába
- lejtőirányú szőlősorok
- kis sortávú szőlősorok
- domboldalt alján és völgyekben futó utak
- úthoz közeli épületek
- présházak, pincék, borászatok
- padok, szacskák
- gyümölcsfák, szőlőlugasok
- szacskák, egyéb kerti építmények

Európai Táj Egyezmény
ETS No. 176 6. cikk, C.
SZÁMBAVÉTEL ÉS ÉRTÉKELÉS
2007. évi CXI. törvény

Hegylábi lejtőn vagy lankás dombokon kisparcellás szerkezetben...

Keskeny földutak és kerítések dominálnak,

A szőlősorok távolsága kicsi,

Lejtőirányú szőlősorok,

Présházak, pincék, gyümölcsfák, lugasok, szacskák stb.

Azonosítás és lehatárolás

Tájkarakter-terület megnevezése: *Gerecsei kismedencék tájkarakter-terület*

Az előforduló tájkarakter típusok:

- Rurális települési táj medencében
- Szántódomináns mozaikos dombosság
- Szántódomináns homogén medencetáj
- Gyep-szántómozaikos, zárt medencetáj
- Erdődomináns, természetközeli, homogén közephegységi táj szikla-meredélyekkel
- Erdődomináns, természetközeli, homogén hegyiségperemi táj kisvízfolyás-völgyekkel
- Változatos felszínborítású hegyiségperemi táj kisletelepüléssel

Mintaterületi előfordulás, áttekintő úrfelvétel (2016-2017)

Meghatározó tájkép és változások

Gerecsei kismedencék felszínborítási arányának változása

Év	Értékesített terület	Mezőgazdasági terület	Építkezett terület	Építkezési terület	Építkezési terület	Építkezési terület
1990	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2000	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2006	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2012	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2018	100%	0%	0%	0%	0%	0%

A Gerecsei kismedencék tájkarakter terület jellegzetes tájképe Héreg közelében, felszínborítás arányok változása a CLC 100 adatbázis alapján (<https://land.copernicus.eu/>).

A felszínborítás vonatkozásában jelentős változás nem történt az elmúlt 30 évben. A szőlőterületek aránya csökkent ami a kisparcellás, szacskás dombi szőlő-kert tájmozaik egységei esetében érint leginkább a tájkaraktert. Az elmúlt évtizedekben jellemző volt a rekreációs igények növekedése a topotek és a vízfolyások mentén, a kerékpárutak és pihenőhelyek megépítése, az épületek átépítése, megújítása a településen, a legelőterületek felhagyása, az erdősítés, a vadászati szerepek növekedése, a régi épített létesítmények pusztulása.

Védelem, kezelés és fejlesztés

Európai Táj Egyezmény
ETS No. 176 6. cikk, C.
SZÁMBAVÉTEL ÉS ÉRTÉKELÉS
2007. évi CXI. törvény

- „Elemzi a hatásokat melyek eredményeként a tájak karaktere változik
- Számon tartja a változásokat
- Értékeli a tájakat (figyelembe véve az értékeket, melyeket az érdekeltek és a lakosság neki tulajdonít)”
- Vállalja, hogy a számba vett és értékelt tájai számára minőségi célkitűzéseket határoz meg.

A tájkarakter-egység védelme, kezelése és fejlesztése (módszertani minta)

Tájkarakter-egység neve: *A tájkarakter típus megnevezése*

Tipikus terepi megjelenés
Egy jellegzetes terepi fénykép a típusról

Értékek
- Meghatározásra kerülnek a típus szempontjából értékes elemek, a terepi felmérés, a kérdőívadás és a munkatársak alapján meghatározható problémák megnevezése, felsorolása. Mindössze kerülhet az érték karakter szempontjából (pl.: 1. Karakterség, 2. Minőségesség, 3. Fontosság)

Változások
- Meghatározásra kerülnek a típus tájkarakter szempontjából érzékelhető változások.
- Az irodalomkutatás, a terepi felmérés, a térképes elemzések, a kérdőívadás és a munkatársak alapján meghatározható problémák megnevezése, felsorolása.
- Beazonosításra kerülhet az változás jelensége a karakter szempontjából (pl.: 1. erdősítő változás, 2. helyreállító változás, 3. átalakító változás)

Problémák
- Meghatározásra kerülnek a típus tájkarakter szempontjából beazonosítható problémák.
- A térképes elemzések, a kérdőívadás és a munkatársak alapján meghatározható problémák megnevezése, felsorolása.
- Mindössze kerülhet a probléma jelensége a karakter szempontjából (pl.: 1. Kísérlet, 2. Probléma, 3. Komoly probléma)

Minőségi célkitűzések
- Meghatározásra kerülnek a táj minőségére vonatkozó célkitűzések (jövőképi célállapot meghatározás)

Szükséges beavatkozások, kezelési, fenntartási intézkedések
- Általános útmutatás megfogalmazása a táj típusra vonatkozó célkitűzések alapján (pl.: 1. Fenntartás, 2. Fenntartás, 3. Fenntartás)

Értékek, Változások, Problémák, veszélyeztető tényezők

A táj minőségére vonatkozó célkitűzések Beavatkozások, javaslatok

TÁJ MINŐSÉGÉRE VONATKOZÓ CÉLKITŰZÉS EURÓPAI TÁJ EGYZEMÉNY, ETS NO. 176 6. CIKK, D.

- Mindegyik Fél vállalja, hogy a számba vett és értékelt **tájai** számára **minőségi célkitűzéseket** határoz meg.
- Erre **nyilvános vita** nyomán kerül sor.
- Miután egy bizonyos tájat nyilvántartásba vettek és főbb jellemzőit leírták, „**táj minőségére vonatkozó célkitűzés**” részletesen tartalmazza azokat a jellemzőket, amelyeket a helyi lakosok környezetükben elismertetni kívánnak.

MILYEN TISZTÁSOKAT, PIHENŐHELYEKET SZERETNÉNK?

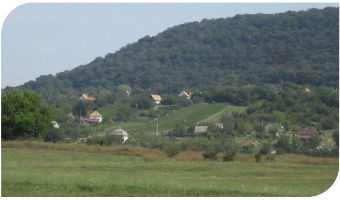
MILYEN TISZTÁSOKAT, PIHENŐHELYEKET SZERETNÉNK?

MILYEN SÍKVIDÉKI TÁJJELEGET SZERETNÉNK?

Védelem, kezelés és fejlesztés

Tájkarakter-
altípusoknál

1. Értékek
2. Változások
3. Problémák, veszélyeztető tényezők
4. A táj minőségére vonatkozó célkitűzések
5. Szükséges beavatkozások, fenntartási, kezelési javaslatok

Tájkarakter-altípus neve: Kisparcellás szőlő-kert-mezők hegy- vagy domboldalban	
Tipikus terepi megjelenés <p style="font-size: 8px; margin-top: 5px;">Fénykép forrása: Jombach Sándor</p>	Értékek <ul style="list-style-type: none"> - Kedvező kitátás a hegy- és domboldalon - Kedvező ráhatás a tpusura a környező területekre - Dörönten kisparcellás, nagrgazdálkodás, lakóközösség - Hegy-völgy irányú szőlősorok - Kisméretű szőlőműveléshez, kertfenntartáshoz kapcsolódó építmények (présház, pince, tároló) - Hagyományos, helyi építványokat használó épített létesítmények - Gyümölcsfák, fecsoportok nagy aránya - Gyepes részek, gyepsellett sorokozók
Változások <ul style="list-style-type: none"> - A szőlőművelés felhagyása, a kapcsolódó épített létesítmények használaton kívül kerülése, állapotromlása. - Egyes épített létesítmények felújítása, bővítése, a beépítés növekedése - A beépítés koncentrációja az utak közelében - Gépjárműforgalom és parkolási igények növekedése - Üdülőkert jelleg megjelenése. - Vennölgató-helyek kialakítása. 	Problémák, veszélyeztető tényezők <ul style="list-style-type: none"> - A hagyományos szőlőhegyi karakter elvesztése. - A beépítés a szép kitátás elvesztését eredményezi. - Parkolóhelyek számára nincs elég közterület. - Nagy méretű lakóházak turkolt felújása megjelenése a terület funkcióinak bővülése következtében (étterem, parkolás stb.) - Invazív fajok terjedése, gyomosodás. - Idegenhonos, tájidegen, örökzöld faszárú növényfajok telepítése gyümölcsösök árnyékának csökkenése - A házankenti jelleg teljes elvesztése. - Az út szelvény és a parcellák határain a zöldfelület szakszerű kezelésének hiányosságai.
Minőségi célkitűzések <ul style="list-style-type: none"> - Megőrzött és megtartott szőlőművelés, szőlődombok és szőlősorok legalább a terület 20%-án. - Megőrzött, utóhasznosított présházak, pincék, pinceosorok és egyéb szőlőműveléshez kapcsolódó épített létesítmények és környezetének rendszert, kezelt állapotában. - Az új építmények, épületek szőlőhegyi és szőlődombi tájkarakteri megőrző jellege érvényesül. - Megőrzött, fejlesztett lakókapcsolatok, kecskésztől kistalpak a területen. - Járhatóság a hegy- vagy domboldalon a környező területektől évenkénti és hosszú távon megőrződik. - Szőlőművelés és kertmunkák hagyományait, örökséget beépítendő, élő helyi közösség. - Helyi építványokkal dolgozó és kisméretű településsel járó építkezések és épület-felújítások. - Az út mentén a pincék és présházak előtti területen kisméretű parkolóhelyek és épület-felújítások. - Rendeltető zöldfelület mellett kialakítás. 	
Szükséges beavatkozások, fenntartási, kezelési javaslatok <ul style="list-style-type: none"> - A szőlőművelés részleges fenntartásának ösztönzése, támogatása a telkek legalább 20%-án - A szőlőműveléshez kötődő épített létesítmények (présházak, pincék) karakternének megőrzése, környezetének rendezése, az épített létesítmények felújításához anyagiellátás támogatása biztosítása - Az építmények méretének, jellegének, funkciójának, építési anyagainak karakternét gró szabályozása. - Az út mentén lombhullató, honos, kis tornakoronájú, lehetőleg gyümölcsöző fajfajából álló fa sor telepítése. - A szőlődomb vagy szőlőhegy tulajdonosainak és kezelőinek közösségbe szervezése, a szőlődombi karakter gondozásának, hagyományainak, rendezvényeinek támogatása - Az út közelében zöldfelület kialakítása és rendszeres kezelése a közösséggel szervezett tulajdonosok és gazdálkodók megítélésére alapján 	

MILYEN SZŐLŐHEGYEKET SZERETNÉNK?

MILYEN LAKÓTERÜLETI LÁTKÉPEKET SZERETNÉNK?

MILYEN TÓVIDÉKI TÁJKÉPEKET SZERETNÉNK?

MILYEN NAGYVÁROSI, TÓPARTI LÁTKÉPEKET SZERETNÉNK?

MILYEN BÁNYVIDÉKI TÁJKÉPET SZERETNÉNK?

MILYEN ERDŐSÜLTSEGET SZERETNÉNK?

A TÁJ MINŐSÉGÉRE VONATKOZÓ CÉLKITŰZÉSEK CSOPORTJAI

1. Természetvédelemmel, ökológiai értékekkel kapcsolatos témák
2. Művelés módjával, intenzitásával kapcsolatos témák
3. Építészettel, építéssel kapcsolatos témák
4. Zöldfelület tervezésével, kezelésével kapcsolatos témák
5. Közlekedéssel, gépjárműforgalommal, úthálózattal, parkolással kapcsolatos témák
6. Látvánnyal, kilátással, rálátással kapcsolatos témák
7. Tájérvetellel, benyomással, zavaró hatásokkal kapcsolatos témák
8. Bejárhatósággal, megközelíthetőséggel kapcsolatos témák
9. Tájkarakter-témakör tudatosításával, információ-átadással kapcsolatos témák
10. Közösségek, csoportok, egyének szerveződésével kapcsolatos témák

ELKÉSZÜLT TANULMÁNYOK

A TERMÉSZETI ÉS TÁJ ÉRTÉKEK TÁJ LÉPTÉKŰ MEGŐRZÉSÉNEK STRATÉGIAI MEGALAPOZÁSA

HELYI SZINTŰ TÁJKARAKTER-EGYSÉGEK AZONOSÍTÁSA, LEHATÁROLÁSA, TOVÁBBÁ EZEK VÉDELMERE, KEZELÉSÉRE ÉS FEJLESZTÉSÉRE VONATKOZÓ MÓDSZERTANI KIDOLGOZÁSA

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

Ormos Imre Alapítvány
Budapest, 2020

A TERMÉSZETI ÉS TÁJ ÉRTÉKEK TÁJ LÉPTÉKŰ MEGŐRZÉSÉNEK STRATÉGIAI MEGALAPOZÁSA

A TÁJKARAKTER-RENDSZER ALKALMAZÁSI MÓDJÁNAK MEGHATÁROZÁSÁRA IRÁNYULÓ, DÖNTÉSTÁMOGATÁSI JAVASLATOK

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

Ormos Imre Alapítvány
Budapest, 2020

AKKOR IS RÁISMERNÉNK AZ ARCÁRA, HA TÖBB KARAKTERJEGYE ÁTALAKUL?

tájkarakter
a természet arcai

KÉRDÉSEK, VISSZAJELZÉSEK

tájkarakter
a természet arcai

A VÁLTOZÁS „ELKEZDŐDÖTT”

A Kéktúra egykori „pecsételő-fenyőfája” már nincs a pihenőhelyen!

2021. 04. 24

- Milyen célkitűzések, célkitűzés-csoportok javasolhatók még?
- Milyen javaslatok megvalósításával lehet ezeket elérni?
- Hol és milyen formában lehet tovább hasznosítani kutatási eredményeinket?
- Hogyan hasznosulhat kutatásunk a tájkarakter témakör a közigazgatási alkalmazhatóság terén?

tájkarakter
a természet arcai

...hogyan élünk a természet adta lehetőségekkel

KÖSZÖNJÜK A FIGYELMET!

jombach.sandor@uni-mate.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE